

הצעה לפתרון בחינת הבגרות בספרות

מועד חורף תשע"ח 2018

סמל שאלון 8281 (70%)

הפתרון נכתב על ידי

אבי הבר

מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

המורים שפתרו את הבחינה מחכים לכם פה

www.ankori.co.il/ask

פרק ראשון – רומאן ונובלה

1. מאדאם בובארי

אירוע שהפר את שגרת החיים של הדמות המרכזית ברומאן. הדמות המרכזית ברומאן של מאדאם בובארי היא דמותה של אמה בובארי. אמה נישאה לשארל, לאחר שזה נתאלמן מאשתו לואיזה דובק – בובארי. היא חיה עם שארל למרות שהיא מבקרת אותו, עד ששארל הוזמן לנשף של בני אצולה והיא מתלווה אליו. בנשף, מתאר הסופר את דמותו של האציל שכל גדולתו "הוא עלה על יצועי המלכה". מכאן, חלה באמה נסיגה ביחסה אל שארל, הרופא, שאין בו הילה. הוא ביסודו איש פשוט. בלי מניירות שקריות, שאותן מחפשת אמה, ואותם מקיימות מרבית הדמויות ברומאן. הומה הרוקח המדמה עצמו לרופא, יודע כל, משקר ומרמה ללא תכלית. רודולף האציל, המכיר את טכניקות החיזור אחרי נשים, מצליח להגיע למיטתה של אמה. ליאון, שבשלב ראשון מאוהב באמה, אך לא בקיא בדרכי החיזור, לא צלח בחיזוריו אחרי אמה. רק לאחר שנתמחה בפריז אצל הזונות צלחה דרכו. המפגש בנפש בני האצולה הוא שמפר את שגרת חייה של אמה.

4. אל תיגע בזמיר / נל הרפר לי

המשפט המצוטט כאן "אי-אפשר להבין מישהו באמת בלי לראות את המצב מנקודת המבט שלו." הוא משפט הלקוח מדברים שאומר אטיקוס לבתו סקאוט. הדברים מייצגים יותר מכל את עמדתו של עורך-הדין, שמבחינה פוליטית הוא איש ימין ומאמין בערכי החשיבה שיוצרת הפרדה בין שחורים ולבנים. אך, הוא שופט את האחר, בין אם הוא שחור ובין אם לבן, לפי קנה המידה של הנשפט. כך הוא מתייחס לגיים השחור, וכך הוא מתייחס גם אל שאר הדמויות המתוארות ברומאן. הוא מבין כל אחת מהדמויות כשהוא שופט אותן מתוך נקודת המבט של הדמות עצמה. כל אחד רואה את העולם מתוך נקודת המבט שלו.

פרק שני – סיפור קצר

7. הסיף/ ש"י עגנון

הסיפור כתוב בגוף ראשון. המספר מהלך בעיר עתיקה, הזמן על ידי ערבי לחנותו והוא קונה בחנות את הסיף. הסיף אינו שקט. נראה שהוא רוצה להביע את עצמו. הסיף, או החרב, שימש ככלי הריגה. כשהמספר שומע על מהותו של הסיף ועל סיפורו הוא מחליט להתרחק ממנו. הסיף אומר לו "אם לא תיקחני, יקחוני אחרים". המספר מחפש פתרון לסיף הרודף אותו. הוא מחליט לקברו באדמה. היחסים בין המספר והסיף מעלים את השאלה על הקשר בין האדם ובין כלי הרצח. כשהמספר מציג את החשיבה הפציפיסטית, חשיבה המנוגדת לעיתים לחשיבה הישראלית, הוא מתנגד לנשק. ולכן, החליט לקבור את הסיף.

8. רעידת אדמה בצילה/ היינריך פון קלייסט

חרונימו היה מורה של בת האצולה - חִסְפָּה אֶסְתֶּרוֹן. השניים התאהבו זה בזו. אביה של חִסְפָּה, דון אַנְרִיקוֹ אֶסְתֶּרוֹן, מנסה להיאבק באהבה זו. את חִרְוֹנִימוֹ הוא מכניס לבית הסוהר ואת בתו הוא רוצה להוציא להורג. רעידת אדמה בצילה מאפשרת לחרונימו לצאת מהכלא. השניים נפגשים ובעזרת אצילים אחרים שברחו מן העיר הם מקיימים את אהבתם. לשניים נולד בן – פיליפ. חוספה מניקה את חואן, בנה של דונה אֶלוֹוִיָּה. כך נוצר הקשר ביניהם. רעידת אדמה ההורסת את העיר יוצרת קשר בין חלק מבני האדם, ומצד שני, מגבירה את השנאה המופצת על ידי הארכיבישוף. כשההמון המוסת רודף אחר חוספה – הוא חוטף מידה והורג את התינוק אותו היא מחזיקה – חואן, בנה של דונה אֶלוֹוִיָּה. ההמון רוצח את חִסְפָּה ואת אהובה חִרְוֹנִימוֹ. דונה אֶלוֹוִיָּה ובעלה מגדלים את היתום, בנם של חוספה וחרונימו. רעידת אדמה בצילה מקבילה להתייחסות בני האדם זה לזה.

פרק שלישי – דרמה

9. אנטיגונה / סופוקלס

אחד מיסודות הגדולה של הטרגדיה היא כפל המשמעות ואין לקבוע אף פעם מי הדמות הטובה ומי הדמות הרעה. המחזאי יוצר לעיתים חווית הצדקה של דמות אחת ושלילה של דמות אחרת. כך המתבונן במחזה רואה באנטיגונה את הדמות הטובה ואילו את קריאון מפרש כדמות הרעה. אין הדבר מחייב. כך, נוכל לראות את הניגוד בין דמותה של אנטיגונה – הדמות האימפולסיבית, האגרסיבית, הנאבקת למען האמת שלה, אותה היא רואה כאמת מוחלטת, ומי שמתנגד לה הוא בוגד. ומנגד, נוכל לראות את דמותה של איסמנה אחותה של אנטיגונה כדמות חלשה אך גם פה, אין הדבר מחייב. איסמנה מוכנה לשאת את האשמה על עצמה למרות שהיא מתנגדת לאנטיגונה "מה קר ליבך למעשים קרים מקור". אך איסמנה עונה לקריאון "אני עשיתי זאת", ומוכנה לשאת על עצמה את עונש המוות. לכן אין לראות בה פחדנית רק משום שהיא מתנגדת למעשייה של אנטיגונה. דבר דומה נמצא ביחסינו אל קריאון. המחזאי, בטכניקות שלו, מציג את דמותו של קריאון כדמות שלילית. המקהלה מציגה את קריאון ואומרת תוך התייחסות לקריאון "והנה קריאון בן מנויכס קרב ובא. מה צפון בליבו? מה חרש? מה זמם?". כל המונחים הללו – "צפון בליבו", "חרש", "זמם" – הם מונחים מקבילים המציגים את קריאון כדמות שלילית ויוצרים בכך הקבלה בין אנטיגונה הטובה לכאורה ובין קריאון הרשע. קריאון דרש למלא את חוקי המדינה, חוקי המלך, ועל כך נתפס כדמות רשעית.

פרק רביעי – שירה

13. כתנות פסים / ר' משה אבן עזרא

המשורר מאניש את הטבע תוך יצירת דמות אנושית – דמות מלך – הלבוש בגדי מלכות. המקורות לתיאורים הללו הם מקורות מקראיים. כתנות פסים היא לבושו של יוסף בספר בראשית. הפרחים מדומים לרקמה. מעיל תשבץ הוא לבושו של הכהן הגדול. עציץ מדומה לדמות אנושית המקדשת את בורא עולם. השושן מדומה ליהויכין שהוצא מן הכלא והלבישו אותו בגדי מלכות. האנשה בשיר תורמת להבנת משמעות השיר כשיר טבע העוסק ביופיו של הטבע.

14. ראה שמש / ר' שלמה אבן גבירול

השיר ראה שמש מתאר שקיעה. השקיעה באה להציג את כאבו של המשורר על מותו של מפרנסו יקותיאל אבי יצחק אבן חסן. הצבע האדום מתפשט ומשנה את ערכיו. בבית הראשון השמש אדומה ובסוגר של הבית השמש "לבשה תולע". בבית השני, הצבע האדום מתפשט לצפון, למזרח ולמערב "תפשט פאתי צפון וימין, ורוח ים בארגמן תכסה" (ימין = דרום, רוח ים = מערב). מכאן, הצבע משתנה: אדום – תולע – ארגמן.

השמש היא כסות הארץ, לכן כשהשמש שוקעת הארץ נותרה ערומה. הארץ מפוחדת "בצל הלילה תלין ותכסה". בבית האחרון ממשיך המשורר לתאר את צבעי השקיעה, תוך שימוש בכפל משמעויות. המילה קדר היא בעלת משמעות כפולה: 1. עצוב. 2. שחור (אוהלי קידר).

כך שצורת השקיעה משמשת את המשורר להביע את אבלו על מות יקותיאל. השמיים עצובים, קודרים "כאילו בשק על מות יקותיאל יכוסה". המעבר בין שיר הטבע לשיר הקינה נעשה בעזרת גלישה – כשהמילה "כאילו" נמצאת בדלת אך שייכת עניינית לסוגר.

17. על השחיטה / ביאליק

את הזעם והמחאה נמצא בכל אחד מבתי השיר.

כל אחד מבתי השיר תורם לבניית משמעות השיר. זעם נורא נמצא בבית הראשון שיש בו יציאה ברורה כנגד האל. כשהדובר מטיל ספק אם קיים אל וספק גדול יותר אם יש דרך צדק לאל. לכן הוא פונה אל השמיים – "שמיים בקשו רחמים עליי". בשורה השנייה – הטלת ספק בקיום האל ובקיום דרכו, שהוא, הדובר, לא מצא ("אם יש בכס אל ולא בכס נתיב – ואנוכי לא מצאתיו"). אין הדובר מתפלל אל האל. הוא פונה אל השמיים כאחרון עובדי האלילים "שמיים בקשו רחמים עליי... התפללו אתם עליי". בבית השני הבורא הקוסמי מוצג כתליין "התליין הא צוואר – קם שחטו!". התליין הוא התליין הקוסמי המחזיק בקרדום כשהארץ היא הגרדום. הדובר מאשים את התליין הקוסמי הזה באותה אשמה שמטיל הסופר המקראי על קין. כאן הוא אומר – "... ויזנק דם רצח, דם יונק ושב על כתנתך – ולא ימח לנצח, לנצח". ואילו בבית השלישי יוצא הדובר כנגד שלטון הצדק האלוהי הבורא יושב על כיסא המשפט ולכאורה שופט את משפט הצדק. ואילו כאן, תובע הדובר את הופעת הצדק מידיה. הוא לא מוכן לקבל את ההבטחה היהודית על צדק עתידי. כשהוא אומר – "ואם יש צדק יופע מיד". אם הצדק לא יופיע מיד "ימוגר נא כיסו לעד". המשורר מקלל את השמיים בהם שוכן הבורא, ולועג למבצעי הרצח "אף אתם לכו, זדים, בחמסכם זה ובדמכם חיו והנקו".

בבית הרביעי שולל הדובר את הנקמה האנושית וטוען שעולם מושחת כזה חייב בהריסה. החברה מבוססת על מוסדות. טוען המשורר שהמוסדות הללו הם נמקים "כל מוסדות הארץ נמקים". הדם השפוך יהרוס את הבסיס הזה.

20. עוד אבוא אל ספך/אלתרמן

השיר עוד אבוא אל ספך הוא שירו של המאוהב שלא זוכה באהבתה של הנאהבת. שפתינו כבות, ידיו צונחות. כמו כל מאוהב הוא מחפש דרך להעצים את עצמו. לכן ביתה עני, ביתה חשוך, ביתה עצוב והוא המאוהב בה כורע בלי שיגיע אליה וסובל מלעג חברתי ("יוחיי שכרעו בלי הגיע אליך, הוסגרו לחוצות ולתוף"). הבית השלישי שובר את המבנה הזה ומציג חווייה מפתיעה. "אך פתאום את נוגעת כיד מבהיקה, את פולחת כזכר נשכח". ולכן הדממה שבליבו של המאוהב היא של הנאהבת.